

**PARTICULARITĂȚI DE CATALOGARE A RESURSELOR ELECTRONICE
ÎN SOFTUL ALEPH**

PECULARITIES OF CATALOGING ELECTRONIC RESOURCES IN ALEPH
SOFTWARE

Varvara GANEA

Abstract: *In this paper we aim to highlight the crucial role played by the university library in facilitating, from the perspective of new information and communication technologies, access to electronic resources, librarianship processing of these documents using the ALEPH program, which is a complex integrated system and which satisfies the entire library service system.*

Keywords: *electronic resources, libraries, integrated library program ALEPH, cataloging*

Resursele informaționale ale bibliotecilor sunt un potențial intelectual și material al acestor instituții, care permit acoperirea necesităților informaționale ale comunității servite.

Resursele informaționale sunt percepute ca niște obiecte, care se disting prin conținutul intelectual sau artistic, sau prin suport.

Tipurile de resurse:

Monografică – resursă neserială formată dintr-o singură unitate fizică sau mai multe.

Cartografică – reprezintă dimensiuni sau o scară (hărți aeronautice, navale...).

Muzicală tipărită/note muzicale – reprodusă prin tipărire, fotocopiere...

Audio – resursă care are stocate sunete ce pot fi consultate prin intermediul unui echipament.

Audiovizuală – publicată într-un mediu care combină sunetul cu imaginile video.

Resursă în continuare – resursă publicată pe o perioadă neterminată de timp (seriale, resurse integrate...).

Electronică – pentru consultarea conținutului sau este necesar să existe un computer sau echipament.

Multimedia – care conține două sau mai multe medii (material publicat în orice format – filme, diafilme, diapozitive, înregistrări audio, CD-ROM, DVD-uri, soft-uri etc.). (Tratat de biblioteconomie. București, 2013. Vol. 2, pt. 1 : Managementul colecțiilor și serviciilor de bibliotecă, pp. 366-369. ISBN 978-606-93535-2-3.

Bibliotecile recunoscute drept tezaure informaționale, acum mai mult ca niciodată, vin să sprijine pe cei ce vor să aibă acces la informații din cele mai diverse domenii.

Noile tehnologii într-o instituție bibliotecară trebuie să fie disponibile tuturor celor cointeresați.

În 1996 la cea de-a 62-a Conferință IFLA de la Beijing, Comitetul Executiv și Consiliul Profesional IFLA adopta documentul *Position paper on copyright in*

the electronic environment, redactat de Sandy Norman (expert IFLA în materie de copyright) - în care se menționa... *rolul bibliotecilor în epoca documentelor electronice și sublinia necesitatea unei legislații internaționale flexibile privind circulația informațiilor.*

Întrunită la Glasgow, cu prilejul celei de-a 75-a aniversări a constituirii sale, *Federația Internațională a Asociațiilor și Instituțiilor Bibliotecare (IFLA)* (27 martie 2002, Haga, Olanda), declară următoarele: *Bibliotecile și serviciile de informare trebuie să ofere accesul la informații, idei și opere ale imaginației fixate pe orice suport și ignorând orice bariere...*

Bibliotecile moderne, îndeosebi cele universitare, din punct de vedere al structurii colecțiilor și serviciilor, mai sunt numite **biblioteci hibride**. Ele includ în colecțiile lor: *documente tipărite, documente electronice* (e-books sau e-journals), *puncte de acces la informații digitale*. Serviciile ce urmăresc diseminarea informației sunt și ele de natură hibridă, adaptate suporturilor și nevoilor utilizatorilor.

Instituțiile bibliotecare au un rol fundamental în accesul la documentele electronice. Una din funcțiile importante ale bibliotecii este **funcția custodială**. Alături de producători și distribuitori, biblioteca este interesată de integritatea informației indiferent de suportul pe care aceasta este stocată.

Documentele electronice pot fi **interne** – create de bibliotecă și **externe** bibliotecii.

Pe lângă cele peste 2 892 de resurse electronice/AV deținute de Biblioteca Științifică USARB, utilizatorii pot obține informații utile din bazele de date EBSCO și Springer, Legislația R. Moldova. Sunt oferite accesul la peste 60 de baze de date, prin care studenții și profesorii au acces la conținuturile integrale a circa 215 000 cărți și 58 214 reviste, ceea ce a mărit considerabil fluxul informațional pentru procesele de instruire și cercetare științifică.

Prin Consorțiul EIFL a fost oferit accesul la peste 40 de e-resurse, baze de date licențiate (IOP Science, BioONE, EDWARD ELGAR Publishing, IMF eLibrary, Emerald, DUKE UNIVERSITY PRESS JOURNALS) de la 20 de furnizori, care acoperă o gamă largă de domenii.

Documentele pe suport electronic sunt împărțite în 2 clase mari:

documentele audiovizuale – (suport material - aici sunt și cele, care au fost supuse digitizării sau rămân a fi digitizate);

documente electronice – documente în format electronic create digital.

Resursele electronice reprezintă suportul logistic pentru prestarea serviciilor electronice, servicii oferite prin intermediul tehnologiilor comunicaționale.

Resursa electronică constă din materiale controlate prin calculator, inclusiv materiale care necesită utilizarea unui periferic atașat la un calculator. (*Dicționarul de biblioteconomie și științe ale informării. Acad. de Științe a Moldovei [et al.]. Ch., 2014, p. 390*) Fig.1

Fig.1

Nevoia de a regăsi informația dă sens activității de *prelucrare a documentelor* în vederea creării unor instrumente de lucru. Aceste instrumente vor face posibilă regăsirea, într-o colecție de documente, a acelor care au un element comun cu conținutul solicitării.

Catalogarea este ramura biblioteconomiei, care stabilește regulile de creare a instruirii documentelor într-o bibliotecă. Produsul principal al activității de catalogare informatizată este reprezentat de **Catalogul on-line** (baza de date a bibliotecii).

Catalogul electronic, comparativ cu cel tradițional, facilitează regăsirea informației, având mai multe chei/criterii sau puncte de acces/căutare, posibilitatea de combinare a acestora, cât și trimitere la alte resurse prin atribuirea și activarea vedetelor de subiect.

Proiectul *Tempus Servicii informaționale moderne pentru îmbunătățirea calității studiilor (MISISQ)*, desfășurat în perioada 1 decembrie 2013 - 30 noiembrie 2016, a avut drept scop îmbunătățirea calității studiilor superioare în Republica Moldova prin extinderea și diversificarea accesului la informație pentru întreaga comunitate academică.

Scopul proiectului era de a crea și moderniza serviciile informaționale pentru un învățământ superior de calitate.

Beneficiarii proiectului sunt șapte biblioteci universitare din Republica Moldova: Biblioteca Științifică Medicală a USMF „Nicolae Testemițanu” (coordonator național), Universitatea de Stat din Moldova, Academia de Studii Economice a Moldovei, Universitatea Tehnică a Moldovei, Universitatea de Stat „Alecă Russo” din Bălți, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Universitatea Agrară de Stat din Moldova.

Crearea Catalogul unic partajat – **Primo ExLibris** prin implementarea software **ALEPH**, a fost un obiectiv de bază pentru bibliotecari. De ani buni, acest sistem este ales de biblioteci și de consorții de biblioteci din toată lumea, care doresc maximă flexibilitate în configurare. Versiunea **ALEPH 500** este utilizată de bibliotecile renumitelor universități Harvard, ETH Zurich, Sorbona sau biblioteci naționale, precum British Library etc.

Primo ExLibris, permite utilizatorilor să obțină rapid, exact, informații dintr-o gamă largă de surse. Utilizatorilor le sunt prezentate informații de bibliotecă relevante, îmbogățite cu date provenind din resurse externe, însoțite de opțiuni de furnizare specifice, asupra cărora pot acționa după dorință.

Fig. 2

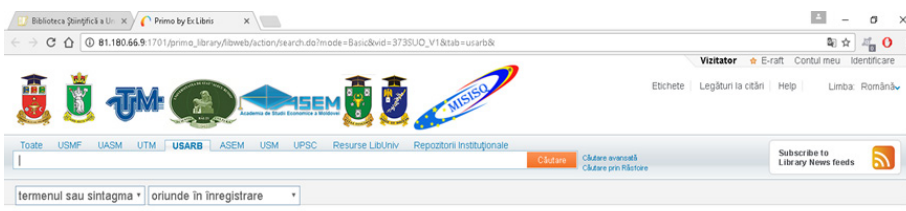

Fig. 3

Primo oferă un spectru larg de puncte de acces ori de câte ori o dorești utilizatorii și de oriunde s-ar afla. Prin încorporarea serviciilor *Primo* în platformele instituționale, precum site-urile web și sistemele e-learning, bibliotecile cresc accesibilitatea colecțiilor și utilizarea lor.

ExLibris Primo oferă în cadrul **Resurselor LibUniv** indicele **Primo Central Index** – un material excepțional pentru comunitatea științifică. Este un indice multidisciplinar de e-resurse academice de importanță globală, care include articole din reviste, cărți, documente legale etc. cu acces deschis. Tot aici putem accesa **EBSCO**, care ajută la realizarea obiectivelor prin creșterea expunerii colecției pentru comunitatea academică.

Programul ALEPH este un sistem complex integrat, care satisface întregul sistem de servicii ale bibliotecii.

Este structurat pe mai multe module: **Achiziție, Catalogare, Circulație, WebOpac**, precum și gestionarea informațiilor interne prin servicii de **rapoarte și analize statistice**.

Catalogarea prevede completarea câmpurilor și subcâmpurilor pentru introducerea informațiilor necesare descrierilor bibliografice complete.

Catalogarea documentelor se desfășoară în 3 etape: **formularea punctelor de acces, crearea descrierilor bibliografice, înregistrarea punctelor de acces**.

Descrierile bibliografice se realizează prin respectarea normelor *ISBD* (International Standard Bibliographic Description - Descrierea Bibliografică Internațională Standardizată), care corespund câmpurilor și subcâmpurilor formatului MARC 21 și Standardului interstatal GOST 7.1-2003 „Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления”.

Sistemul integrat de bibliotecă *ALEPH* oferă posibilitatea respectării tuturor standardelor naționale și internaționale de descriere bibliografică, dar a adus și elemente noi pentru bibliotecarii catalogatori și anume necesitatea cunoașterii și aplicării corecte a formatului bibliografic **MARC 21** (*Machine Readable Cataloging, creat în 1960 de către Henritte Avram, Biblioteca Congresului SUA*).

Formatul *MARC 21* ajută la facilitarea schimbului de informații bibliografice despre documente tipărite și documente non-carte - înregistrări audio, materiale video și materiale mixte. Datele bibliografice includ, de obicei, titluri, nume, subiecte, note, date de publicare și informații cu privire la descrierea fizică a unui document.

Etapele principale de implementare a modului catalogare:

- *Stabilirea câmpurilor și a subcâmpurilor.*
- *Atribuirea codurilor câmpurilor și subcâmpurilor.*
- *Stabilirea bazelor logice.*
- *Evidența exemplarelor.*
- *Tipărirea fișelor pentru cataloage tradiționale.*

În strategia de catalogare s-a avut în vedere catalogarea documentelor nou achiziționate și a celor retrospective.

Operațiuni legate de catalogarea și evidența automatizată a documentelor sunt: **catalogare, indexare, fișiere de autoritate** (nume de persoană, nume de colectivitate, nume geografice, titluri uniforme, vedete de subiect) și **evidența exemplarelor**.

Fișierele de autoritate au rolul de a asigura coerența și uniformitatea punctelor de acces din baza de date bibliografică a Bibliotecii, în vederea optimizării regăsirii informației de către utilizator, eficientizării prelucrării documentelor de către catalogatori și, totodată, creării mediului de partajare a înregistrărilor bibliografice de către biblioteci.

Funcțiile fișierelor de autoritate:

- Decizie documentară
- Instrument de referință
- Controlul formei punctelor de acces
- Susținerea accesului la fișierul bibliografic
- Legătura între înregistrările bibliografice și de autoritate

**Lista câmpurilor MARC 21 pentru informații bibliografice
(pentru Resurse electronice/digitale/AV materiale)**

- LDR** Leader (NR)
- 008** Informații generale (NR)
- 020** ISBN (R)
- 024** Divizionara
- 040** Sursa de catalogare (NR)
- 041** Cod de limbă (R)
- 080** Clasificare Zecimală Universală (R)
- 100** Autor persoană fizică - intrare principală (NR)
- 110** Autor colectiv instituție/organizație - intrare principală (NR)
- 111** Autor colectiv – conf./congres-intrare principală (NR)
- 245** Titlu propriu-zis (NR)
- 246** Altă formă a titlului (R)
- 250** Ediția (R)
- 260** Date despre publicare (R)
- 300** Descrierea fizică
- 380** Tipul publicației
- 490/830** Titlu. Serie/Colecție
- 530** Notă de disponibilitate (tit. pe suporturi diferite)
- 500 / 504** Note generale
- 546** Titlu paralel
- 650** Vedete Subiect (R)
- 611 Subiect - congres, conferință (R)
- 650** Subiect - termen tematic (R)
- 700** Intrare complementară (R)
- 710** Autor colectiv instituție/org.- intrare sec. (R)
- 856** Localizare și acces electronic (R)
- 999** Local
- BAS** Instituția catalogatoare

Notă. La introducerea informațiilor necesare descrierilor bibliografice complete se pot adăuga alte câmpuri/subcâmpuri

Realizarea descrierii bibliografice a documentului electronic

Pentru realizarea înregistrărilor noi este important să selectăm tipul documentului – o oportunitate a programului ALEPH, creând o înregistrare nouă.

Înregistrările bibliografice existente pot fi identificate prin următoarele criterii:

- ISBN
- Autor
- Titlu
- Nr. de inventar
- Nr. de sistem, etc.

Fig. 4

Ce este LDR?

Leader-ul (LDR) este primul câmp/tabelă al înregistrării bibliografice. Este format din elemente de date ce conțin numere sau valori codificate, care furnizează informații pentru procesarea înregistrării. Sunt 24 de poziții în câmpul Leader, numerotate de la 00 până la 23. Nu are indicatori sau subcâmpuri. Fig. 5

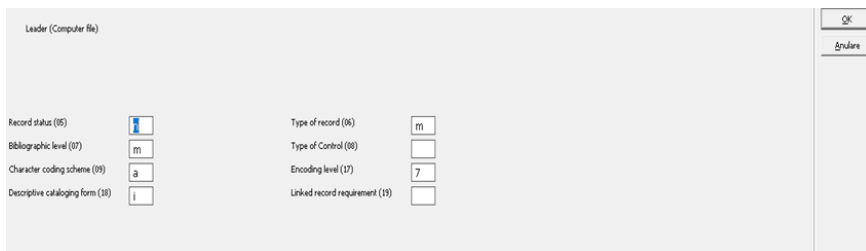

Fig. 5

Câmpul **008** - valabil pentru toate tipurile de documente. Datele sunt definite în dependență de tipul materialului. Unele poziții din tabel sunt comune pentru toate tipurile de materiale, iar altele unui anumit tip de material cum ar fi: cărți (BK), fișiere de calculator (CF), hărți (MP), Muzică (MU), Publicații continue (SE), materiale vizuale (VM), și materiale mixte (MX).

În fișierul Computer file/Resursă electronică sunt înregistrate subcâmpurile: date numerice, program computer, fișier digital audio, sistem sau serviciu on-line etc. Fig. 6

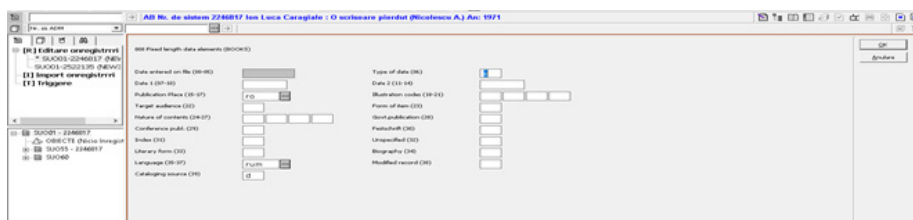

Fig. 6

Notă. Câmpul **008** oferă posibilitatea legăturii dintre înregistrarea bibliografică și autorități, unde sunt reflectate informațiile despre loc publicare, cod de limbă, anul publicării, tipul documentului etc. Fără acest tabel, înregistrarea bibliografică, practic nu ar exista.

zonei titlului și a mențiunilor de responsabilitate.

245 11a Titlul general al documentului care începe cu cifre.

245 h Forma de prezentare a documentului [Resursă electronică], [Casetă audio] etc. Fig. 8, 9

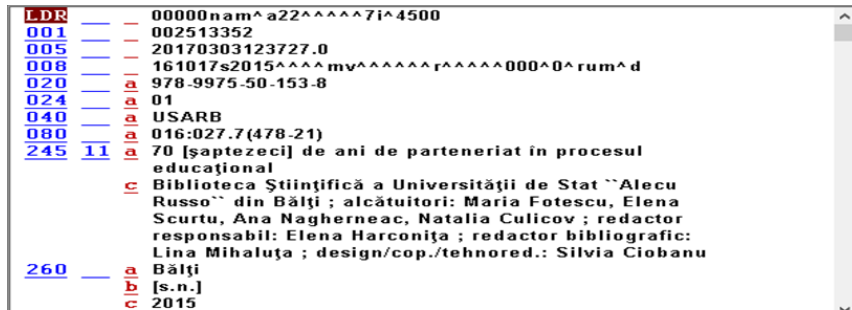

Fig. 8

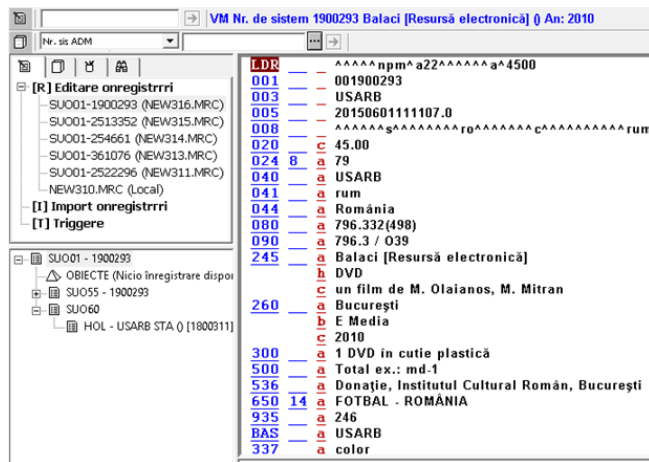

Fig. 9

Câmpuri/ date specifice tipului de materiale Resurse electronice/AV:

300 - Acest câmp conține informații despre **caracteristicile fizice ale unității bibliografice**. Din punctul de vedere al ISBD, zona are două părți principale, care includ elementele constitutive ale caracterizării cantitative: paginația și formatul. Este subcâmpul în care vom menționa dacă paginile numerotate au în interiorul lor material ilustrativ, dacă au un material însoțitor: CD-ROM, DVD etc.

Ex.: 300 a 555 p.

e 1 CD-ROM;

300 - a - 3 discuri optice electronice

500 - a - Note generale despre documentul catalogat.

a - Diapozitive

530 - Câmpul conține informații despre disponibilitatea formei fizice suplimentare

a - Disponibil online (documentele digitale)

a - Disponibil și online (documentele tradiționale + digitizate)

538 – Detalii de sistem

Sunt prezentate date tehnice minime pentru citirea unui document electronic – modul de acces, limbajul de programare, sistem de operare, cerințe de sistem, cerințe de memorie, software auxiliare etc.

538 - a - Ex. cerințe de sistem: 1 gigabit (GB) de RAM (pentru 32 de biți) sau 2 GB de RAM (pentru 64 de biți) sau: dispozitiv cu placă video DirectX 9 cu driver WDDM 1.0

650 - 14a – Câmp pentru varianta de vedetă-subiect (se vor selecta VS acceptate)

856 - Localizare și acces electronic

Acest câmp este utilizat pentru a indica în înregistrarea bibliografică a resursei electronice adresa la care poate fi accesată

856 - 40u - documentul în format electronic

856 - 41 - documentul tradițional și ditzizat

z - Indicăm informația localizării documentului (cazul BȘ - ORA USARB sau Biblioteca digitală). Fig. 10

Model de descriere bibliografică pentru documentul creat digital -

```

700 1 a Personalități Bălți
4 alcăt.
700 1 a Luchianciuc, Natalia
4 alcăt.
700 1 a Topalo, Valentina
d (1957)
4 coord.
710 2 a Biblioteca Științifică a Universității de Stat "Alecu
Russo" din Bălți
856 40 u u http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/3002
z z ORA USARB
BAS a USARB
OWN a PUBLIC
    
```

Fig. 10

expoziție online. Fig. 11

```

001 0000nmm^a22^*****7i^4500
001 002521164
005 20170222123041.0
008 170215z2017^***m^***fg^g^*****rum^d
024 a Bzo
040 a USARB
080 a 821.135.1.09^19^092^Caragiale I.L.
245 00 a Ion Luca Caragiale
b dramaturg, novelist, publicist: 165 de ani de la naștere: (30 ianuarie 1852 - 9 iunie 1912)
c [Expoziție on-line]
c Biblioteca Științifică a Universității de Stat "Alecu Russo" din Bălți ; realizat: Marina Magher, Natalia Luchianciuc ;
coordonator: Valentina Topalo
260 a Bălți
b [s.n.]
c 2017
380 a DOU
504 a Bibliogr.
530 a Disponibil on-line
600 14 a Caragiale, Ion Luca
c scriitor
d 1852-1912
650 14 a Publicații BȘ USARB
700 1 a Magher, Marina
d 26/04/1976
g Personalități Bălți
4 alcăt.
700 1 a Luchianciuc, Natalia
4 alcăt.
700 1 a Topalo, Valentina
d (1957)
4 coord.
710 2 a Biblioteca Științifică a Universității de Stat "Alecu Russo" din Bălți
856 40 u http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/3002
BAS a USARB
OWN a PUBLIC
    
```

Fig. 11

Fișa de catalog a înregistrării bibliografice (Fig. 12):

Deduție - Documentele electronice :

Nr. sistem [002521164]
Ion Luca Caragiale - dramaturg, nuvelist, publicist: 165 de ani de la naștere. (30 ianuarie 1852 - 9 iunie 1912) : [Expoziție on-line] / Biblioteca Științifică a Universității de Stat "Alecu Russo" din Bălți ; realizat: Marina Magher, Natalia Luchianciuc ; coordonator: Valentina Topalo. - Bălți : [s.n.], 2017
Bibliogr.
Publicații BȘ USARB
Caragiale, Ion Luca scriitor 1852-1912
CZU 821.135.1.0919(092)Caragiale I.L.

Fig. 12

- vin în completarea resurselor print;
- gradul de utilizare a acestora poate fi îmbunătățit și adus la nivelul investiției făcute pentru achiziționarea lor;
- element fundamental în circuitul informației, considerat atât producător, cât și difuzor și consumator de informație;
- furnizează doar informație relevantă, relevanța informației este dată de dialogul interactiv sistem-utilizator și de aprecierea subiectivă a utilizatorului.

Primo ExLibris - interfață de căutare în vastele colecții locale și electronice (baze de date, Repozitorii instituționale), integrată, perfect, cu sistemul **Aleph** al bibliotecii. Permite accesul utilizatorilor la servicii, precum împrumuturi și cereri de rezervare direct din interfața **Primo**. Fig. 13

Fig. 13

Vizualizare on-line Fig. 14, 15

Fig. 14

Fig. 15

Bibliografie:

1. *Standard Moldovean SM ISO 2789:2015. Informare și documentare. Statistici internaționale de bibliotecă.* Ch. : Inst. Naț. de Standardizare (INS), 2015. 69 p.
2. CHITOROAGĂ, Valentina (coord.). Metodologie de aplicare a GOST-ului 7.1-2003 „Библиографическая запись. Библиографическое описание: Общие требования и правила составления = Înregistrarea bibliografică. Descrierea bibliografică: Cerințe și reguli generale de alcătuire”. Ch., 2016. 152 p.
3. *Dicționar de biblioteconomi și științe ale informării.* Acad. de Științe a Moldovei, Inst. de Studii Enciclopedice, Bibl. Șt. Centrală „Andrei Lupan”, alcăt. Janna NIKOLAEVA, Lidia ZASAVIȚCHI. Ch., 2014. 535 p. ISBN 978-9975-4094-8-3.
4. HARCONIȚA, Elena. Biblioteca în formarea infrastructurii intelectuale și informaționale. In: *Managementul resurselor electronice în bibliotecile din Moldova* : Conf. intern.: Ed. a 4-a. 21-13 sept., 2006. Ch., 2006, pp. 23-26 [online]. Disponibil: http://lib.ase.md/site/docs/publicatii/dezvoltarea_durabila.pdf. [Accesat 12 sept. 2016]
5. MIHALUȚA, Lina, CUCU Adela. Catalogarea de la TINLIB la ALEPH. In: *Magazin bibliologic.* 2016, nr 1-4. pp. 36-40.
6. MIHALUȚA, Lina. Descrierea bibliografică analitică a articolelor în soft ware integrat de bibliotecă ALEPH. In: *Magazin bibliologic.* 2016, nr 1-4. pp. 41-47.
7. *Raport de activitate a Bibliotecii Științifice pentru anul 2016.* Bălți, 2017.
8. TOMESCU, Silvia. *Serviciile electronice din bibliotecile universitare și susținerea studiului și cercetării* [online]. Disponibil: <http://eprints.rclis.org/3981/1/III-1.pdf>. [Accesat 12 sept. 2016].